

KOVÁCS ILONA:

Magyarország nemzetközi egyezményei a
XX. században.

Szeged, [1948.] 73 p.

Díss. A 140

Diss. A 140

MAGYARORSZÁG NEMZETKÖZI EGYEZMÉNYEI A XX. SZÁZADBAN.

Alkotmányjogi szemináriumi előadása alapján

a Szegedi Tudományegyetem

Jog- és Közigazgatástudományi Karához

doktori értekezésésként benyújtja

P. KOVÁCS ILONA

VIII.f.é.

jh.

Magyarország nemzetközi egyezményei a XX.században.

XX. századbeli nemzetközi egyezményeinket részint regionális, részint kontinentális és univerzális szerződések alkotják. Utóbbiaknak egyik része a nemzetközi jogalkotás, másik része pedig a nemzetközi végrehajtóhatalomban az u.n. közigazgatási uniók működésének területére esik. A nemzetközi közigazgatási uniók működése a két világháború óta nagyrészt a Nemzetek Szövetsége, majd az Egyesült Nemzetek Szervezetének irányítása alatt folyik. Ezek részben béke, részben háború idejére rónak nemzetközi és állami jogi kötelezettségeket a tagállamokra, ill. állapítanak meg részükre jogokat. A békeszervezetek szociális, gazdasági, szellemi, igazságügyi és egészség-, ill. állategészségügyi szervezetek csoportjaira oszthatók. Az értekezés a szociál-

lis csoportba tartozókat tárgyalja, amelyek a következők:

I. A rabszolgaság és rabszolgakereskedelem eltiltására,

II. a fehérrabszolga, vagyis nő- és gyermekkereskedelem kizárására,

III. a női és gyermekmunkának a férfiak azonos munkájával egyenlő díjazására, szüléskori és éjtszakai bányamunkától való eltiltásukra és a fiatalkoruak minimális munkakórának előírására,

IV. a munkára való általános emberi jog biztosításával kapcsolatban a Nemzetközi Munkaorganizáció Szervezetének módosítására,

V. a társadalombiztosítás nemzetközi szabályozására,

VI. a Nemzetközi Vöröskereszt Egyesületet támogató Nemzetközi Segélynyújtó Egyesülés létrehozására vonatkozó e-

gyezmények és végül

VII. a kölcsönös szegényellátást biztosító kétoldalu nemzetközi szerződések.

ad I.

A nemzetközi szolidaritás útján megvalósítandó feladatok közül a legrégibbek egyike a rabszolgaság elleni küzdelem. Ebben a munkában immár több mint egy évszázada csaknem az összes nemzetek résztvesznek. A bécsi kongresszustól /1815/ az Egyesült Nemzetek emberi jogi kiáltványáig a rabszolgaság és a rabszolgakereskedelem eltiltását számos nemzetközi egyezménybe foglalták, a rabszolgaságot azonban a jog még ma sem tiltja el általános és határozott rendelkezésekkel. Több jogszabály vonatkozik ugyan e kérdésre államon belüli és nemzetközi viszonylatban egyaránt, rendelkezéseik

azonban egyelőre hézagosak és határozatlanok.

Államon belüli határozott tilalommal először az angol-szász jogokban találkozunk. Saját területén legelőször az Egyesült Államok tiltotta el a rabszolgaságot /1794/. Ezt követte az angol rabszolgatörvény, amely azonban csak a rabszolgakereskedésre vonatkozik s annak is csak egyes alakjait nyilvánítja kalózkodássá. A következő lépés ismét az Egyesült Államokban történt meg, amikor Lincoln elnök a lázadó déli államokat rabszolgáik szabaddá nyilvánításával fenyegette meg /1862/, majd felszabadító kiáltványával /1863/ azokat fel is szabadította. A háboru befejeztével a rabszolgaságot az egész Unió területén alkotmánymódosítással eltörölték /1865/.

A nemzetközi jogalkotás terén először a bécsi kongresszus záróaktájához csatolt nyolchatalmi nyilatkozat, majd ugyanott az öthatalmi egyezményhez csatolt pótcikkely /1815/

jelentette ki szükségesnek és kívánatosnak a rabszolgakereskedelem eltörlését, anélkül azonban, hogy tételesjogi tilalmat is tartalmazott volna. De általános nemzetközi szokásjogi tilalom sem alakult ki a rabszolgasággal szemben. - Később a berlini konferencia /1885/ tartalmazza ugyan azt a kijelentést, hogy az aláíró hatalmak által elismert nemzetközi jog eltiltja a rabszolgakereskedelmet, de ezt az általános kijelentést, mint az elfogadott elmélettel és gyakorlattal ellentétben állót, tévesnek szokták tekinteni.

Bizonyos haladást azért mégis találunk. Így, bár az angolszász bírói gyakorlat nem ismeri el hadihajóknak azt az általános jogát, hogy államok kereskedelmi hajóit átkutatva, rabszolgarakomány esetén azokat erre jogosító szerződés hiányában is saját államuk, vagy a hajó államának bírósága elé kísérik, mégis, angol hajókon a rabszolgaszállítást már ko-

rán eltiltották, majd felszabadították az olyan államok /főleg az USA/ hajóin talált rabszolgákat, amelyek hajóik átkutatását nemzetközi szerződésben megengedték s amelyeknek belső joga a rabszolgakereskedelmet eltiltotta.

A nemzetközi szokásjog lassu haladásánál jelentősebb a nemzetközi szerződési jog fejlődése, amely azonban a rabszolgaságot, s főleg a rabszolgakereskedelmet, egyelőre csak bizonyos helyeken, bizonyos államok közti hatállyal és bizonyos feltételek mellett tartalmazza.

Először a nyugatafrikai néger rabszolgakereskedelmet próbálta korlátozni egy angol-francia szerződés /1814/. - Az európai eredetű rabszolgák felszabadítása terén Észak-Afrikában Anglia, a Fekete-tenger vidékén Oroszország járt elől jó példával. Utóbbi minden területére lépő rabszolgát ipso iure felszabadultnak nyilvánított /1817-18/. Ujabb

brit-francia szerződések egymás hadihajói számára egyes területeken bizonyos átkutatási jogot biztosítottak. - Ugyancsak afrikai vonatkozásban volt jelentős a londoni öthatalmi egyezmény /osztrák, brit, francia, porosz és orosz résztvevőkkel, 1841/, melynek aláírói kötelezték magukat az alattvalóik által, vagy tőkéjével, ill. zászlóik alatt haladó hajókon elkövetett rabszolgakereskedelem kalózkodássá nyilvánítására. A szerződésben körülírt területen megengedték egymás hadihajóinak kereskedelmi hajóik átkutatását és saját kikötőjébe kísérését. Angol-amerikai viszonylatban a washingtoni szerződés /1862/ engedte meg ugyanezt. Viták fölött vegyesbiróságok, büntetőügyekben pedig az elfogott hajó államának bíróságai ítélkeztek.

A rabszolgaság elleni küzdelem nemzetközi munkájában Magyarország is kivette részét. Ilyen tárgyú egyezményeket

az 1886:XIV., az 1892:IX. és az 1911:XXIV., valamint az 1933:III.t.-c.-ek cikkelyeztek be a magyar törvényhozásba. 7

1886:XIV.t.-c.-ünk az Afrika némely /Kongo/ vidékére vonatkozó kérdések szabályozása céljából 1885. február 26-án tartott berlini értekezlet főokmányának becikkelyezése.

Ezt az általános egyezményt Ausztria-Magyarország, a Német birodalom, Belgium, Dánia, Spanyolország, az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország, Nagybritannia, Olaszország, Németalföld, Portugália, Oroszország, Svédország, Norvégia és Törökország kötötték.

Az egyezményben a Kongó szerződésszerű medencéjét képező területeken felségi jogokat, vagy bárminemű befolyást gyakorló hatalmak kijelentik, hogy e területek bármely fajhoz tartozó rabszolgákkal való kereskedésnek sem piacául, sem átviteli utjául szolgálni nem fognak. Egyben kötelezik

magukat arra, hogy a rabszolgakereskedésnek minden hatalmukban álló eszközzel végetvetnek és a vele foglalkozókat megbüntetik.

A főokmány hatálya minden hatalomra nézve a részéről történt ratifikálás napján veszi kezdetét.

Az 1892:IX,t.-c. az afrikai rabszolgakereskedés elnyomása végett Bruxellesben, 1890. július 2.-án tartott nemzetközi értekezlet főokmányának a becikkelyezése.

A bruxellesi értekezlet határozatainak megalkotásában a berlini egyezményt létrehozó hatalmakon kívül szerződő félként a független Kongo és Perzsia is résztvett.

A főokmány első fejezete a rabszolgakereskedés fészket képező vidékeken teendő intézkedéseket határozza meg. Előírja a fennhatóság, vagy védnökség alatt álló területeken közigazgatási, igazságszolgáltatási, egyházi és katonai in-

tézmények fokozatos szervezését, azonkívül oly erős őrséggel ellátott állomások létesítését, amelyek lehetővé teszik a bennszülöttek hathatós védelmét és a rabszolgakereskedés erélyes elnyomását. Elrendeli olyan expedíciók és mozgó hadtestek szervezését, amelyek a rabszolgakereskedés elnyomásában közreműködve, a közlekedési utakat biztosítják.

A szerződő hatalmak kötelezik magukat arra, hogy az embervadászatok szervezőire és tettestársaira, a rabszolgák vezetőire, szállítóira és a rabszolgakereskedőkre a megfelelő büntető rendszabályokat alkalmazzák. - Minthogy a rabszolgakereskedés üzésében és a bennszülött törzsek közötti belháborukban veszedelmes és tulnyomó szerepük van a lőfegyvereknek, az afrikai népek fennmaradásának biztosítása érdekében a szerződő hatalmak a lőfegyverek és lőszeres bevitelét, bizonyos meghatározott esetek és feltételek kivételével, megtiltják, a bevitt

fegyverekre pedig 10%-os vámot irnak elő.

A rabszolgák szárazföldön való szállításának ellenőrzése céljából az állomások, cirkáló hajójáratok és őrhelyek kötelesek területükön a rabszolgakereskedők által használt utakra felügyelni, az utban lévő rabszolgameneteket feltartóztatni vagy üldözni, a szállítmányok elfogása után pedig a rabszolgákat felszabadítani. A szerződő felek mindegyike köteles a felszabadított rabszolgákat védelemben részesíteni, azokat - ha lehetséges - honukba viasszaszállítani, számukra életfenn tartásuk eszközeit megszerezni s különösen az elhagyott gyermekek felneveléséről és elhelyezéséről gondoskodni.

A rabszolgakereskedés tengeren való elnyomása érdekében a hadihajók gyanus hajók rakományait megvizsgálhatják, s ha rabszolgakereskedési eset fordult elő, kötelesek a hajót a legközelebbi olyan kikötőbe vinni, ahol annak a hatalomnak ha-

tósága van, amelynek lobogóját az illető hajó viselte. Itt a kapitányt és a legénységet bíróság elé állítják, az elfogott rabszolgákat pedig az ítélethozatal után szabadon bocsátják.

A főokmány végrehajtásának biztosítására Bruxellesben Központi iroda, Zanzibarban Nemzetközi Tengerészeti Iroda és felszabadításügyi külön irodák létesültek. - A záróhatározat szerint a főokmány a letéti jegyzőkönyv felvételétől számított 60-ik napon lép hatályba és 15 évig marad érvényben. - Az egyezményt az Egyesült Államok nem cikelyezte be.

Az 1911:XXIV.t.-c. a fenti egyezmény 5. bekezdését módosító, Bruxellesben 1911. október 13-án kelt nyilatkozat becikkelyezését tartalmazza. A módosítás szerint a Kongo-medencében birtokkal rendelkező, vagy ott védnökséget

gyakoroló hatalmak a bevitt fegyverekre és lőszerekre a beviteli kikötőbeli érték 10%-át meghaladó vámokat is szedhetnek. -

Az ismertetett egyezmények, amelyek közül a legfontosabb a bruxellesi értekezlet főokmánya volt, nem bizonyultak elégségeseknek, mert az afrikai államok egynémelyike formailag megszüntette ugyan a rabszolgaságot, azonban a kényszermunkának olyan fajait valósított meg, amelyek alkalmasak voltak arra, hogy a rabszolgasághoz teljesen hasonló állapotot idézzenek elő. Új stádiumba érkezett a rabszolgaság elleni küzdelem a Nemzetek Szövetségének megalakulásával, amely az eddiginél általánosabb egyezmény alkotását kezdeményezte.

Az ennek alapján Genfben, 1926.szeptember 25-én kelt egyezmény az említett visszaélések lehetőségét kívánta ki-

zárni. Ezt Európa legtöbb állama - tekintet nélkül arra, hogy vannak-e gyarmati érdekei, vagy nincsenek - ratifikálta. Nálunk az egyezményt az 1933:III.t.-c. cikkelyezte be.

Az egyezmény létrehozásában Albánia, Németország, Ausztria, Belgium, a Brit birodalom, Kanada, az Ausztráliai Egyesült Államok, a Délafrikai Unió, Újzéland domini-
nium és India, Bulgária, Kína, Kolumbia, Kuba, Dánia, Románia, a Szerb-Horvát-Szlovén királyság, Svédország, Spanyolország, Esztország, Etiópia, Finnország, Franciaország, Görögország, Olaszország, Lettország, Libéria, Litvánia, Norvégia, Panama, Németalföld, Perzsia, Lengyelország, Portugália, Csehszlovákia és Uruguay vett részt.

Az egyezmény szerint a rabszolgaság az egyénnek az az állapota, vagy helyzete, amelyben felette a tulajdonjog

ismérveit, vagy egyes ismérveit gyakorolják, a rabszolgakereskedés pedig magában foglal minden elfogási, megszerzési, vagy átengedési cselekményt, amely az egyénnek rabszolgaságba vetésére, rabszolgának eladás-, vagy csere céljaira való megszerzésére, vagy szállítására irányul. A szerződő felek kötelezik magukat a rabszolgaság minden alakjának és a rabszolgakereskedésnek teljes elnyomására, valamint arra, hogy mindegyikük megfelelő intézkedéseket foganatosít annak kikerülése végett, hogy a kényszer-, vagy kötelező munka ne létesítsen a rabszolgasághoz hasonló helyzetet. Ez alatt az értendő, hogy a kényszer-, vagy kötelező munkát csak közcélokra lehet igénybevenni. Azokon a területeken, ahol a kényszer-, vagy kötelező munka a közcélokon kívül még más célokra is megvan, azt fokozatosan meg kell szüntetni s addig is, míg fennáll, csak kivételesen, megfelelő ellenszolgáltatás

fejében, azzal a feltétellel lehet alkalmazni, hogy a szokásos lakóhely megváltoztatás né legyen kikényszeríthető. - A lefektetett törvények és szabályok elleni vétségeket az aláíró, vagy csatlakozó államok kötelesek szigorúan büntetni. Az egyezmény magyarázata, vagy alkalmazása körül felmerült viták - amennyiben közvetlen tárgyalások útján nem volnának megoldhatók - a Nemzetközi Állandó Biróság elé terjesztendők.

Az egyezmény minden államra a megerősítés, vagy csatlakozás átadásának időpontjával lép hatályba. A felmondás a Nemzetek Szövetségének főtitkárához írásban történt benyújtása után, a beérkezéstől számított egy év elteltével válik a felmondó államra nézve hatályossá.

A fentiekből kitűnik, hogy nemzetközi viszonylatban hathatós intézkedések csak a rabszolgakereskedés elnyomására

történtek, a rabszolgaságnak, mint olyannak megszüntetése azonban a jövő feladata.

ad II.

A nemzetközi jogfejlődés egy másik állomása a fehér-rabszolga, vagyis nő- és gyermekkereskedelem kizárására irányuló egyezmények létrehozatala.

A leánykereskedés néven ismert bűnös üzelmek elnyomása végett Párisban 1904. május 18-án nemzetközi megállapodás, 1910. május 4-én pedig nemzetközi egyezmény jött létre, Az előbbihez Magyarország 1905. január 18-án csatlakozott, az utóbbit pedig 1910. május 4-én irta alá. E nemzetközi egyezmények rendelkezéseit a Genfben 1921. szeptember 30.-án kelt nemzetközi egyezmény módosította, amelyet Magyarország mint szerződő fél a berni ügyvivő által 1922. március 30-án

irt alá. Ezeket az egyezményeket a magyar törvényhozás az 1912:XLIX., az 1912:LXII., az 1925:XIX. és az 1935:XX.t.-c-ekkel cikkelyezte be.

Az 1912:XLIX.t.-c. a leánykereskedés elnyomása végett Párisban 1904-ben létrejött nemzetközi megállapodás és egyes hozzá tartozó okiratok becikkelyezése.

A megállapodást a Francia köztársaság, a Német birodalom, Belgium, Dánia, Spanyolország, Nagybritannia, Olaszország, Németalföld, Portugália, Oroszország, Svédország, Norvégia és Svájc hozták létre.

Fontosabb rendelkezései a következők:

A szerződő kormányok kötelezik magukat oly hatóság felállítására, vagy kijelölésére, amelynek feladata minden olyan értesítés központosítása, amely asszonyoknak és leányoknak külföldön való kéjelgés céljára történő megkerítésére vonatkozik. Ez a hatóság a szerződő államok mindegyikében fel-

állított hasonló szervezettel közvetlen összeköttetésben áll. Mindegyik kormány felügyeletet gyakorol a külföldre kivien-
dő, vagy kivitt asszonyoknak és leányoknak, valamint kísérő-
iknek a pályaudvarokon, kikötőkben és utazás közben való ki-
nyomozás céljából. A kormányok a fentemlitett asszonyok, vagy
leányok adatait hazai hatóságukkal esetleges hazaszállításuk
céljából közlik és nevezettek, vagy hozzátartozóik kívánságá-
ra a hazaszállítást megkönnyítik.

A megállapodás a megerősítő okiratok kicserélésének
napját követő 6 hónap elteltével lép hatályba. A felmondás
csak a felmondó félre nézve és a felmondás napjától számított
12 hónap elteltével válik hatályossá.

Az 1912:LXII.t.-c. a leánykereskedés elnyomása végett
Párisban 1910-ben létrejött egyezmény és a hozzá tartozó jegy-
zőkönyv becikkelyezése. Míg a korábbi megállapodás a felügye-

let kérdését szabályozta, ez az egyezmény a büntetési tételek megállapítását tartalmazza.

Svájc kivételével az egyezményt az 1904.évi megállapodást létrehozó államok kötötték, köztük Ausztria-Magyarország is.

Az egyezmény szerint büntetni kell azt, aki kiskoru asszonyt, vagy leányt, bárha beleegyezésével is, vagy nagykoru asszonyt vagy leányt csellel, vagy a kényszer bármely eszközének segítségével megkerit, magával visz, vagy házi köréből eltávolít, még ha a bűncselekmény tényálladáának egyes elemei különböző országok területén valósultak is meg. E bűncselekményeket az egyezmény életbeléptének napjától kezdve azon bűncselekmények sorába tartozónak kell tekinteni, amelyek miatt a szerződő felek között már fennálló egyezmények értelmében kiadatásnak van helye. A Zárójegyzőkönyv szerint,

amely az egyezmény kiegészítő részének tekintendő, a bűncselekmények fenti meghatározását minimumnak kell tekinteni olyan értelemben, hogy a szerződő felek kormányainak jogában áll más hasonló bűncselekményeket is büntetés alá vonni. Így pl. nagykoru nő megkerítését akkor is, ha ellen cselt, vagy erőszakot nem alkalmaztak. Kiskorunak tekintendő az egyezmény értelmében a 20-ik évét még be nem töltött, nagykoruak az ezt már betöltött asszony, vagy leány.

Az egyezmény ugyanolyan módoszatok mellett lép hatályba és mondható fel, mint az 1905.-i megállapodás.

A fenti két szerződés a trianoni békeszerződés hatálybalépésétől újból alkalmazást nyert.

A trianoni békeszerződés 23. cikkének c/. pontja a Nemzetek Szövetségét bizta meg a leány- és gyermekkereskedelemre vonatkozó egyezmények végrehajtásának legfőbb ellenőr-

zésével. A főtitkár javaslatai alapján a nőkkel és gyermekekkel való kereskedés elnyomására Genfben 1921. szeptember 30-án létrejött újabb egyezményt az 1925:XIX.t.-c. cikkelyezte be.

Szerződő felek: Albánia, a Német birodalom, Ausztria, Belgium, Brazília, a Brit birodalom, Chile, Kína, Kolumbia, Costa-Rica, Kuba, Esztország, Görögország, Magyarország, Olaszország, Japán, Lettország, Litvánia, Norvégia, Németalföld, Perzsia, Lengyelország Danzigggal, Portugália, Románia, Sziám, Svédország, Svájc és Csehszlovákia.

Az egyezmény az 1904. évi megállapodás és az 1910. évi egyezmény rendelkezéseit módosító és kiegészítő pótegyezmény jellegével bír. Az említett két nemzetközi szerződésben használt "leánykereskedés" kifejezés helyett mindenütt a megfelelőbbnek mutatkozó "nőkkel és gyermekekkel üzött kereskedés"

kifejezést használja s a kiskorúságot a 21. életév betöltéséig meghosszabbítja. Célja a nőknek és a gyermekeknek még hatóságosabb védelme.

A szerződő felek megegyeznek abban, hogy minden eszközt fel fognak használni olyan egyének üldözésére és megbüntetésére, akik bármelyik nemhez tartozó gyermekekkel kereskedést üznek és büntetendővé nyilvánítják e bűncselekmények kísérletét, sőt előkészületi cselekményét is. Kötelezik magukat ezenfelül arra, hogy minden rendelkezésre álló eszközt felhasználnak olyan egyének kiadatása végett, akiket az 1910. május 4-én kelt egyezményben említett bűncselekmények elkövetésével vádolnak, vagy akiket ilyen bűncselekmények miatt elítéltek.

Az egyezmény mindegyik félre nézve megerősítő okiratának letételekor, ill. csatlakozásának közlésekor lép hatályba

és 12 hónappal előbb történő bejelentéssel felmondható.

A Nemzetek Szövetsége - gyakorlati tapasztalatok alapján - később arra az elhatározásra jutott, hogy a büntetőjogi védelem az 1921. évi egyezményben megállapított korhatár elejtésével, korra való tekintet nélkül általában kiterjedjen minden asszonyra, vagy leányra, ha a bűncselekmény célja az, hogy őket kényszerítés céljára más országba vigyék.

Az erre vonatkozó újabb, a nagykorú nőkkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben, 1933. október 11-én kelt nemzetközi egyezményt az 1935:XX.t.-c. cikkelyezte be.

Az egyezmény létrehozásában Albánia, Németország, Ausztria, Belgium, Nagybritannia, Bulgária, Chile, Kína, Lengyelország Danziggal, Spanyolország, Franciaország, Görögország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Monaco, Norvégia, Panama, Németalföld, Portugália, Svédország, Svájc, Csehszlovákia és Ju-

goszlávia vett részt.

Az egyezmény értelmében büntetni kell azt, aki nagykoru asszonyt vagy leányt, bárha beleegyezésével is, más országokban való kéjelgés céljára megkerit, magával visz, stb.

A szerződő államok kötelezik magukat arra, hogy kölcsönösen megküldik egymásnak az ilyen bűncselekményekre vonatkozó ítéleteket és közölnek egymással minden egyéb hasznos tájékoztatást a büntettek személyére, az elkövetés módjára s az ellenük tett közigazgatási intézkedésekre vonatkozólag.

Az egyezmény két megerősítésnek a Nemzetek Szövetsége Főtitkárához való megérkezése után 60 nappal lép hatályba. A felmondás módozatai ugyanazok, mint a korábban ismertetett egyezményeknél.

ad III.

A női- és gyermekmunkának a férfiak azonos munkájával egyenlő díjazását célozza az Egyesült Nemzetek Szervezete emberi jogi kiáltványának /1948/ 23. cikke, kimondván, hogy egyenlő munkáért egyenlő fizetés jár. - A nők és gyermekek éjszakai bányamunkától való eltiltására, valamint a nőknek szülés előtt és után való foglalkoztatására vonatkozó egyezményeket az 1908:LIII., az 1928:V., XXVI., XXVII., XXVIII. az 1937:I. és az 1939:I.t.-c-ek cikkelyezték be.

A munkásvédelem nemzetközi szabályozásának gondolata az 1870-es években a svájci nemzeti tanács kebelében merült fel. A svájci szövetség többször tett kísérletet Európa ipari államainak kormányainál e gondolat megvalósítására, ezek azonban mindannyiszor eredménytelenek maradtak. Haladást jelen-

tett a kérdés megoldásában az 1890. március 15-én Berlinben megtartott nemzetközi munkásvédelmi konferencia, amelyen Európának csaknem valamennyi nagyobb állama képviselve volt. A konferencia határozatait óhaj alakjában zárójegyzőkönyvbe foglalták, de nemzetközi megállapodások a konferencia során nem jöttek létre. A kérdés azonban mindjobban megérlelődött a kivitelre. Így jött létre a nemzetközi Munkásvédelmi Egyesület és mint ennek állandó szerve, a Baselben székelő Nemzetközi Munkaügyi Hivatal. A baseli iroda a nők éjjeli munkájának tilalmával is foglalkozott. Előkészítése alapján ült össze Berlinben 1906. szeptember 17-én egy diplomáciai konferencia, amelyen az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma tárgyában nemzetközi egyezmény jött létre. Az egyezményt az 1908:LIII.t.-c. cikkelyezte be.

Az egyezmény létrehozásában Ausztria, Franciaország,

Nagybritannia, Németalföld, a Német birodalom, Olaszország, Svájc, Belgium, Dánia, Luxemburg, Portugália, Spanyolország, Svédország és Magyarország vett részt. Az egyezmény szerint az összes nők, korkülönbség nélkül - egyes felsorolt kivételekkel - azokban az üzemekben, amelyek legalább 10 munkást foglalkoztatnak, eltiltatnak az éjtszakai ipari munkától. Az éjjeli szünetbe, amelynek legalább 11 órán át kell tartania, az este 10 órától reggel 5 óráig tartó időnek kell beleesnie. A megerősítő államok mindegyike tartozik olyan rendszabályokról gondoskodni, amelyek az egyezmény rendelkezéseinek saját területén való szigorú betartását biztosítják.

Az egyezmény a megerősítő okiratok letételéről felvett jegyzőkönyv lezárását követő 2 év múltán lép hatályba és 12 évi határidő eltelte előtt fel nem mondható.

Az egyezményt nálunk az 1911:XIX.t.-c. léptette életbe.

Abból a célból, hogy az 1919-ben Washingtonban a fiatalok és nők éjjeli ipari munkája, továbbá a nőknek szülés előtti és utáni foglalkoztatása tárgyában elfogadott egyezmények a nemzetközi vonatkozások szempontjából megerősíthetők, ill. az ott elfogadott határozmányok nálunk is érvényesíthetők legyenek, a magyar törvényhozás megalkotta az iparban, valamint némely más vállalatban foglalkoztatott gyermekek, fiatalok és nők védelméről szóló 1928:V.t.-c.-et.

A törvény nem tesz különbséget abban a tekintetben, hogy az 1.§-ában felsorolt különféle üzemek és vállalatok az állam, a törvényhatóságok, községek, vagy magánosok kezelésében vannak-e. A "gyermek" kifejezés alatt a 14.évet még be nem töltött, "fiatalok" alatt pedig a 14 évnél idősebb, de 18. évet még be nem töltött személy értendő. Az 1. §-ban felsorolt üzemek és vállalatok körében 14. évet be nem töltött személyt,

fiatalkorut és nőt csak abban az esetben szabad rendszeresen foglalkoztatni, ha orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy a kötelességévé tett munka elvégzésére testileg alkalmas, éjtszakai foglalkoztatásuk azonban - néhány kivételtől eltekintve - tilos. Ha a gyermek, fiatalkoru, vagy nő foglalkozását egészségének, testi épségének, vagy erkölcsének veszélyeztetése nélkül nem folytathatja, a munkaadó őt, saját kívánságára, a munka alól azonnal felmenteni, esetleg elbocsátani köteles. Nőt a szülés előtti 6 hét alatt és a szülést követő 6 héten belül foglalkoztatni nem szabad. Ha pedig orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy a terhesség, vagy szülés következtében oly beteg, hogy munkába nem állhat, szolgálati viszonyból folyó kötelességeit további 4 héten át megtagadhatja. Olyan nőnek, aki saját gyermekét szoptatja, a napi munkaszakon belül legalább két megfelelő részletben 1 óra szünetet kell

engedélyezni, hogy csecsemőjét elláthassa. - A törvény megszegői - amennyiben cselekményük súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik - kihágást követnek el s ennek megfelelően büntetendők.

Az 1928:XXVI,t.-c. az 1919-ben Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a fiataalkorúak éjjeli ipari munkája tárgyában tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény becikkelyezése.

Az egyezmény meghatározza, hogy mely üzemeket és vállalatokat kell iparüzemnek tekinteni és kimondja, hogy a megjelölt üzemekben 18 éven aluli fiataalkorúakat foglalkoztatni tilos. 16 éven felüli fiataalkorúak az olyan munkánál, amelyek megszakítást nem tölnek, bizonyos meghatározott üzemekben éjjel is foglalkoztathatók. Ha a közérdek különösen súlyos körülmények folytán megkívánja, a közhatóság az éjjeli munka

tilalmát a 16 és 18 év közötti fiataalkorúakra nézve felfüggesztheti.

Az egyezmény a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet két tagjának megerősítése után, a szokásos módozatok mellett lép hatályba. Felmondható 10 év elteltével.

Az 1928:XXVII.t.-c. az 1919-ben Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a nőknek a szülés előtt és után való foglalkoztatása tárgyában tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény becikkelyezése.

Az egyezmény értelmében "nő"-nek kell tekinteni minden nőnemű személyt, tekintet nélkül korára és állampolgárságára, valamint arra, férjes-e, vagy hajadon és gyermeknek kell tekinteni minden gyermeket akár törvényes, akár nem. Az egyezménynek a nők szülés előtti és utáni foglalkoztatására vonatkozó rendelkezései azonosak az 1928:V.t.-c.-ben foglaltakkal. Szüléssel kapcsolatos távollétének tartamára minden nő segélyt

kap, amely elegendő arra, hogy saját magát és gyermekét jó egészségi viszonyok között tartsa. Ezt a segélyt minden államban közpénzekből kell fizetni, vagy biztosítás útján kell előteremteni. A nőnek ezen felül joga van ingyenes orvosi és szülésznői kezelésre.

Az egyezmény az előbbi törvénycikkben ismertetett módzatok szerint lép hatályba, ill. mondható fel.

A Washingtonban 1919-ben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezleten a nők éjjeli munkája tárgyában tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt az 1928:XXVIII. t.-c. cikkelyezte be.

Az egyezmény lényegileg azok között a keretek között mozog, amelyek már az ebben a tárgyban 1906. szeptember 26-án Bernben kötött nemzetközi egyezményben megállapítottak. A washingtoni egyezmény csak annyiban megy túl a berni egyez-

mény rendelkezésein, hogy míg az utóbbi csak olyan vállalatokra terjed ki, amelyekben rendszerint 10-nél több munkás van alkalmazva, addig a washingtoni egyezmény az egy-egy vállalatban alkalmazott munkások számára való tekintet nélkül állapítja meg az éjjeli /este 10-től reggel 5-ig tartó/ munka tilalmát. Az egyezmény hatálybalépésének és felmondásának feltételei ugyanazok, mint az előzőkben ismertetett washingtoni egyezményeké.

Ezt az egyezményt az 1934. évben Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet módosította. A genfi módosított egyezményt az 1937:I.t.-c.cikkelyezte be.

Az 1919-es egyezménynek az a rendelkezése, hogy az éjjeli időszaknak este 10 órától reggel 5 óráig kell terjednie, a végrehajtás tekintetében több államban komoly nehézségbe ütközött, mert a reggel 5 órai munkakezdet a távolabb

lakó nőmunkások részéről a közlekedési viszonyok miatt sok esetben megvalósíthatatlannak bizonyult. Ennek a nehézségnek elhárítása érdekében történt az a módosítás, amelynek értelmében, ha kivételes körülmények megkívánják, az este 10-től reggel 5-ig terjedő éjtszakai időszak helyébe az este 11-től reggel 6-ig terjedő időszak lép. A másik lényeges módosítás az, hogy kiveszi az egyezmény határozmányai alól a felelősségteljes vezető állásban lévő nőket, akik testi munkát rendszerint nem végeznek. E két módosítástól eltekintve, az egyezmény érdemben változatlanul átveszi az 1919.évi eredeti egyezmény határozmányait. Hatálybalépés és felmondási lehetőség mint fentebb.

Az 1939:I.t.-c. az 1935-ben Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a nőknek bármilyen bányában földalatti munkára alkalmazása tárgyában elfogadott

nemzetközi egyezmény becikkelyezése.

Az egyezmény szerint a nőket korkülönbség nélkül tilos bányákban földalatti munkára alkalmazni. A nemzeti törvényhozás kiveheti e tilalom alól a./ a testi munkát nem végző, vezető állásban lévő nőket, b./ az egészségügyi és társadalmi szolgálatot teljesítő nőket, c./ azokat a nőket, akik tanulmányuk folytatása alatt gyakorlati időt kötelesek a bányára földalatti részében eltölteni, d./ bármely más nőt, aki testi munka jellegével nem bíró valamely foglalkozás gyakorlása végett köteles a bányára földalatti részébe alkalmilag lemenni.

Az egyezmény hatálybalépése és felmondásának lehetősége ugyanazokhoz a feltételekhez van kötve, mint az e csoportban ismerttetett korábbi egyezményeké.

A fiatalok minimális munkakorának előírása tár-

gyában kötött nemzetközi egyezményeket az 1927:II., 1928:XVI., XVII. és XVIII.t.-c.-ek cikkelyezték be.

Az 1927:II.t.-c. az 1921. évben Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a mezőgazdasági munkára alkalmazható gyermekek legkisebb életkora tárgyában tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény becikkelyezését tartalmazza.

Az egyezmény szerint 14 éven aluli gyermekek köz- és magángazdaságokban és azok melléküzemeiben csak az iskola látogatására megszabott időn túl alkalmazhatók munkára. Ez nem vonatkozik a gyermekek által szakiskolában végzett munkákra, feltéve, hogy ezeket a munkákat az illetékes hatóság jóváhagyta és ellenőrzi.

Az egyezmény életbelép, ha a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet két tagja ratifikálta s e ratifikálásokat a titkárság feljegyezte. Felmondható életbeléptetésétől számított 10 év el-

teltével.

Az 1928:XVI.t.-c. az 1920. évben Genuában tartott Nemzetközi Munkügyi Egyetemes Értekezlet által a tengeri munkára bocsátható gyermekek legkisebb korának megállapítása tárgyában elfogadott nemzetközi egyezmény becikkelyezése.

A szerződés értelmében a 14 éven aluli gyermekek hajókon munkára nem alkalmazhatók. A "hajó" kifejezés alatt érteni kell minden csónakot, hajót, vagy más járművet, amit a tengeri hajózásnál használnak, a hadihajók kivételével. A rendelkezés nem vonatkozik a gyermekeknek az iskolahajókon végzett munkájára, feltéve, hogy azt a hatóság megengedte és arra felügyel. Hatályba lép 2 tag megerősítésének a Nemzetközi Munkügyi Szervezet összes tagjaival való közlése napján, s felmondható hatálybalépésétől számított 10 év elteltével.

Az 1928:XVII.t.-c. az 1921. évben Genfben tartott

Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a szénmunkára, vagy fűtőmunkára bocsátható fiatalok legkisebb életkorának megállapítása tárgyában tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt cikkelyezte be.

Az egyezmény szerint a 18 éven aluli fiatalokat hajón szénmunkára, vagy fűtői minőségben alkalmazni nem szabad. E rendelkezés nem nyer alkalmazást a fiataloknak iskolahajókon és olyan hajókon végzett munkájára, amelyeknél a fő hajtóerő más mint a gőz, ezenkívül a legalább 16 éves olyan fiatalok munkájára, akiknek alkalmassága orvosi bizonyítvánnyal megállapítást nyer és akik kizárólag India, vagy Japán partjain közlekedő hajókon alkalmaztatnak. Abban az esetben, ha oly kikötőben van szükség szénmunkás, vagy fűtő szerződésére, ahol nem lehet legalább 18 éves munkásokat találni, 18 éven aluli, de legalább 16 éves fiatalok is al-

kalmazhatók, ilyenkor azonban 2 fiatalkorut kell a szükséges fűtő, vagy szénmunkás helyére alkalmazni.

Az egyezmény 2 tag megerősítésével lép hatályba és 10 év elteltével felmondható.

Az 1928:XVIII,t.-c. az 1921. évben Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a hajókon alkalmazott gyermekek és fiatalkorúak kötelező orvosi vizsgálata tárgyában elfogadott nemzetközi egyezmény becikkelyezése.

Az egyezmény szerint 18 éven aluli fiatalkorúak, vagy gyermekek hajókon csak abban az esetben alkalmazhatók, ha az illetékes hatóság által elismert orvos bizonyítványával igazolják, hogy ilyen munkára alkalmasak. Az orvosi vizsgálatot évenként legalább egyszer meg kell ismételni.

Az egyezmény ugyanolyan módoszatok mellett lép hatályba és mondható fel, mint az előbb ismertetett egyezmény.

ad IV.

A munkára való általános emberi jog biztosítása is a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet hatáskörébe tartozik. E szervezetet az első világháborút lezáró békeszerződések hozták létre. Feladata a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal útján a munka szervezésére vonatkozó általános elvek megállapítása és nemzetközi egyezményekbe foglalása. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet a tagok képviselőinek Egyetemes Értekezletéből és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatalból áll. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal működési körébe tartozik mindazoknak a felvilágosításoknak összegyűjtése és megadása, amelyek a munkásviszonyok és a munkarendszer nemzetközi szabályozására vonatkoznak. A Hivatal igazgatótanács ellenőrzése alatt működik.

A trianoni békeszerződés XIII.résznének 321. cikke

/1921:XXXIII.t.c./ szerint az Igazgatótanács 24 tagból áll, amelyek közül 12 kormányképviselő, 6-6 pedig a munkásokat, ill. munkaadókat az értekezleten képviselő kiküldöttek részéről választott személy. A kormányképviselők közül 8-at a legnagyobb ipari jelentőséggel bíró tagok neveznek ki, 4-et pedig azok a tagok, amelyeket az értekezleten az előbb említett 8 tag kiküldötteinek kizárásával a kormányküldöttek neveznek meg. Ha vitás az a kérdés, hogy a tagok közül melyeknek van a legnagyobb ipari jelentőségük, a Nemzetek Szövetségének Tanácsa határoz. Az igazgatótanács tagjainak megbízása 3 esztendőre szól.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet működését és alkotmányát 2 ízben is módosították. E módosítások becikkelyezését az 1935:I. és az 1947:VI.t.c.-ben találjuk.

Az 1935:I.t.c. a trianoni békeszerződés XIII. része

321. cikkének módosítását tartalmazza. A módosítás szerint a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal igazgatótanácsa a korábbi 24 tag helyett 36 tagból áll. Ezek közül 16 kormányképviselő, 8 a munkások, 8 pedig a munkaadók képviselője. A kormányképviselők közül 6-nak, a munkások és munkaadók képviselője közül pedig 2-2-nek Európán kívüli államhoz kell tartoznia.

A Szervezet alkotmányának módosítását az 1947:VI.t.-c. cikkelyezte be.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, bár teljesen autonóm intézményként fejtette ki működését, nemzetközi jogi és pénzügyi szempontból pontosan körülírt alaki kapcsolatban állott a Nemzetek Szövetségével. Minthogy a Nemzetek Szövetsége időközben gyakorlatilag megszűnt, az Egyesült Nemzetek Szervezete viszont még nem jutott el odáig, hogy rendezze a fennálló technikai jellegű intézményekhez való viszonyát, a

Nemzetközi Munkaügyi Szervezet cselekvőképességének és viszonylagos függetlenségének biztosítása érdekében jónak látta alkotmánya szövegén néhány sürgős módosítás megtételét.

Ezek az előzetesnek tekintett módosítások az alkotmány rendelkezéseit

- 1./ a tagsági minőség megszerzése és megszűnése,
- 2./ a pénzügyi eszközök előteremtése és
- 3./ az alkotmánymódosítások hatálybalépése kérdésében érintik.

Ami az első kérdést illeti, a békeszerződésekbe foglalt eredeti szöveg úgy intézkedik, hogy "a Nemzetek Szövetségének tagságával együtt jár a szóbanforgó szervezet tagsága is". - A kétféle tagsági minőségnek ez az egymáshoz kapcsolása nem vált be, mert bár a Nemzetek Szövetségének minden tagja szívesen vállalta a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet tag-

ságát, több állam politikai okokból nem kívánt a Nemzetek Szövetségéhez csatlakozni, azt azonban célszerűnek találta, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet tevékenységében részt vegyen.

A módosítás szerint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek azok az államok a tagjai, amelyek 1945. november 1.-én is tagjai voltak. Tagjává válhatik az Egyesült Nemzetek, bármely tagja, vagy bármely állam, amelyet az ENSZ sorába felvettek, ha magára vállalja a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alkotmányából folyó kötelezettségeket. Tagokat a Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet is felvehet a Szervezetbe, az ülásszakon résztvevő kiküldöttek 2/3 szótöbbségével. - A tagság megszűnésével kapcsolatban a módosítás úgy szól, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet kötelékéből előzetes felmondás nélkül kilépni nem lehet. A felmondás 2 év leteltével válik hatályossá,

feltéve, hogy a tag a tagságból folyó összes pénzügyi kötelezettségének eleget tett.

Pénzügyi tekintetben a békeszerződések eredeti szövege szerint mindegyik tag maga fedezi kiküldötteinek és szaktanácsadóinak, valamint az Értekezlet, vagy az Igazgatótanács ülésein résztvevő képviselőinek utazási és tartózkodási költségeit. A Nemzetközi Munkahivatal, valamint az Értekezlet és az Igazgatótanács üléseinek minden egyéb költségét a Nemzetek Szövetségének főtitkára - a Nemzetek Szövetsége általános költségvetésének terhére - az igazgatónak megtéríti. Az igazgató a Nemzetek Szövetsége főtitkárának felelős a neki kiutalt összegek szabályszerű felhasználásáért.

A módosítás szerint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet az Egyesült Nemzetekkel megfelelőnek látszó pénzügyi és költségvetési megállapodásokat köthet. Addig azonban, míg erre

sor kerül, kiküldötteinek költségeit minden tag maga fedezi, a Nemzetközi Munkahivatal, az Értekezlet és az Igazgatótanács üléseivel kapcsolatban felmerült egyéb költségeket pedig a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal igazgatója a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet általános költségvetésének terhére fizeti. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek az a tagja, amelynek két teljes évi hozzájárulását kitevő, vagy azt meghaladó összegű hátralékos tartozása van, szavazati jogot csak akkor gyakorolhat, ha az Értekezlet azt - annak megállapítása után, hogy tartozása akarától független körülményeknek tudható be - megengedi.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alkotmánymódosítása az eredeti szöveg szerint csak akkor lépett hatályba, ha a Nemzetközi Munkaügyi Értekezlet minősített $/:2/3:/$ többsége által történt elfogadása után azt a nemzetek Szövetsége Ta-

nácsában képviselt valamennyi állam és az összes tagok $\frac{3}{4}$ része megerősítette. Ez az eljárás amellett, hogy erősen korlátozta a szervezet önrendelkezési jogát, a gyakorlatban igen nehézkesnek bizonyult.

A módosító szöveg ezen a téren is biztosítja a Szervezet függetlenségét azzal, hogy az alkotmány bármely módosítása, melyet az Értekezlet a jelenlevő kiküldöttek $\frac{2}{3}$ szavazattöbbségével elfogadott, hatályba lép, mihelyt azt a Szervezet tagjainak $\frac{2}{3}$ része megerősítette, vagy elfogadta, feltevé, hogy az Igazgatótanácsban legnagyobb ipari jelentőségük alapján képviselettel bíró 8 tag közül 5 ebben a többségben szerepel.

A fent ismertetett módosítások részint összhangba hozták a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alkotmányát egy már hosszú évek óta fennálló gyakorlattal, részint a Szervezet pénz-

ügyi autonómiájának alapjait igyekeztek lefektetni.

ad V.

Szociális jelentősége van a társadalombiztosítás /munkanélküliség, üzemi balesetek, foglalkozási betegségek, legkisebb munkabérek/ nemzetközi szabályozásának is.

A munkahiány tárgyában 1919-ben Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt az 1928:XV.t.-c. cikkelyezte be.

Az egyezményt megerősítő minden tag köteles a Nemzetközi Munkaügyi Hivatallal 3 hónapnál nem hosszabb időközökben a munkahiányról statisztikai és egyéb tájékoztatásokat közölni, azonkívül olyan munkaközvetítő hivatalok hálózatát felállítani, amelyek központi hatóság ellenőrzése alatt mű-

ködbe ingyen dolgoznak. Az e hivatalok tevékenységét érintő összes ügyekben véleménynyilvánítás végett bizottságokat kell alakítani, amelyekben a munkásoknak is és a munkaadóknak is képviselve kell lenniök. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatalnak oda kell hatnia, hogy az egyes államok munkaközvetítői tervszerűen összeműködjenek. Az egyezményt megerősítő oly tagoknak, amelyek a munkahiány esetére biztosítást létesítettek, egymással egyetértve rendelkezéseket kell kiadniok, amelyek a másik állam területén dolgozó állampolgáraiknak a biztosítási szolgáltatások tekintetében az egyenlő elbánást biztosítják.

Az egyezmény 3 tag által történt bejegyzésnek a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal összes tagjaival való közlésének napján lép hatályba és 10 év elteltével felmondható.

Az ipar és a kereskedelem körében foglalkoztatott munkavállalóknak és a háztartási alkalmazottaknak betegségi

biztosítása tárgyában 1927-ben Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt az 1928:XXXII.t.-c. tartalmazza.

Az egyezményt megerősítő minden tag kötelezi magát -legalább az egyezményben megszabottakkal egyenlő feltételek mellett - az ipari és kereskedelmi vállalatokban foglalkoztatott munkásokra, alkalmazottakra és tanoncokra, az otthoni munkavállalókra és a háztartási alkalmazottakra kiterjedő betegségi kötelező biztosítás létesítésére. - Annak a biztosítottnak, aki testi, vagy szellemi épségének rendellenes állapota miatt dolgozni nem képes, munkaképtelenségének első kártalanított napjától számított legalább első 26 hetére pénzbeli kártalanítása/táppénz/, azonkívül ingyen orvosi kezelésre, gyógyszer és gyógyászati segédeszközök kiszolgáltatására van igénye. Az országos törvényhozás engedélyt adhat a biztosított saját háztartásában eltartott családtagjának gyógy-

ellátásban való részesítésére. A betegségi biztosítást minden nyereszkeskedési célzat nélkül működő, önkormányzattal bíró intézményeknek kell ellátniok. A biztosítottaknak és munkaadóiknak a betegségi biztosítás anyagi eszközeinek előteremtésében részt kell venniök.

Az egyezmény 2 tag megerősítésének lajstromozásától számított 90 nap elteltével lép hatályba és 10 év elteltével felmondható.

Az öregség, rokkantság, halálesetre szóló biztosításban szerzett jogok fenntartására irányuló nemzetközi viszonyosság létesítése tárgyában 1935-ben Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt az 1937:XXIV.t.-c. cikkelyezte be.

Szociálpolitikai szempontból a XX.század első harmadának egyik legjelentősebb alkotása az öregségi-, rokkantsági és halál-

esetre szóló társadalombiztosítás fokozatos kiépítése volt, amely sokhelyütt a mezőgazdasági munkásokra is kiterjedt. A szociális cél megkívánta a biztosítás kötelező jellegét, e nélkül u.i. a munkavállalók jelentékeny része a társadalombiztosítás keretein kívül maradt volna. Ennek alapján a biztosításra kötelezett munkanemekben minden munkavállaló, tekintet nélkül állampolgárságára, vagy alkalmazási idejének tartamára, kényszerült megfizetni a biztosítási járulékot. A felmerült nehézségek egyike az volt, hogy a biztosítási járadék élvezetére jogosultak kötve voltak a biztosítási intézmény államához annyiban, hogy külön államszerződés nélkül sem a biztosított, sem annak járadékélvezetre jogosult családtagja az állam területét el nem hagyhatta. A másik nehézség akkor állott elő, ha a biztosított munkavállaló több állam területén dolgozott és több különböző állam társadalombiztosító intézményének kötelékébe tartozott. Ilyenkor gyakran megesett, hogy a munkás elöregedve, vagy megrokknva ellátás nélkül maradt és saját államához kényszerült fordulni.

Ezeknek a hiányosságoknak kiküszöbölését célozza az egyezmény, melynek alapján a két, vagy több tagállam biztosítási intézményeinél biztosított személyek részére a várományi jogok fenn-tartása szempontjából az egyes érdekelt biztosító intézményeknél eltöltött időszakok - állampolgárságuktól függetlenül - össze-számitandók. A tagállamok egyikénél biztosított személyek és hoz-zátartozóik, ha a tagállamok valamelyikének területén laknak ál-lampolgárságuktól függetlenül, ha pedig a tagállamok valamelyiké-nek állampolgárai, lakóhelyüktől függetlenül, korlátozás nélkül élvezhetik a biztosítási szolgáltatásokat.- Minden tagállam kö-telezi magát az ipari és kereskedelmi vállalatok bér munkásainak legnagyobb részére kiterjedő olyan kötelező biztosítás létesí-tésére, amely jogot ad legkésőbb a 65. életévben járadékra s az ipari és kereskedelmi vállalatok bér munkásainak lényeges részét felölelő kötelező rokkantsági, öregségi és halálesetre szóló biz-tosításra. Minden tagállam más tagállam honosaival kapcsolatban saját honosaival egyenlő mérvben állapítja meg mind a biztosítási

kötelezettséget, mind pedig a szolgáltatásnyújtást. Az egyezmény életbelépte előtt a külföldi tartózkodás miatt meg nem állapított, vagy beszüntetett járadékok az egyezmény alapján megállapítandók, vagy újra folyósítandók.

Az egyezmény 2 tagállam megerősítésének lajstromozásától számított 12 hónap múlva lép hatályba és 5 év elteltével felmondható. A felmondással nem élő tagokat újabb 5 éves időszakra kötelezi.

A foglalkozási betegségek kártalanítása tárgyában 1925. évben Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt az 1928:XXX.t.-c. dikkelyezte be.

Az egyezményt megerősítő tagok kötelezik magukat, hogy az ólom, higany és lépfenefertőzés által okozott betegségeket és mérgezéseket foglalkozási betegségekké minősítik, ha azok az egyezményben feltüntetett megfelelő iparok, vagy foglalkozások körében alkalmazott munkavállalókat sújtják.

Az egyezmény 2 tag megerősítésének lajstromozásával lép

hatályba és 5 év multán felmondható.

Ezt az egyezményt a Genfben 1934-ben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet módosította. A módosított egyezményt az 1935:XXII.t.-c. cikkelyezte be.

A foglalkozási betegségeknek az előző egyezményben megszabott szűk köre a szociális cél szempontjából nem bizonyult kielégítőnek. A tudomány az egyezményben megjelölteken felül több olyan betegséget ismer, amely kifejezetten valamely foglalkozás sajátos ártalmának tekinthető. A módosított egyezmény a foglalkozási betegségek eddigi körét a silicosis, a foszfor-, az arzén és összetételei, a benzol vagy homologja, valamint ezek nitro- és aminoszármazékai, a zsírsorozat szénhidrogénjének halogén vegyületei okozta mérgezésekkel, a rádium és rádióaktív anyagok, valamint a röntgensugarak okozta ártalmakkal és a bőrnek a kátrányanyagok okozta rákos megbetegedéseivel egészíti ki.

Az egyezmény 2 tag megerősítésének lajstromozásától számított 12 hónap mulva lép hatályba és 5 év elteltével felmondható.

Felmondás hiányában újabb 5 éves időtartamra kötelez.

Az üzemi balesetek kártalanítása tárgyában 1925-ben Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt az 1928:XXIX. t.-c. cikkelyezte be.

Az egyezményt megerősítő minden tag kötelezi magát arra, hogy az üzemi balesetek sérültjeinek, vagy igényjogosult hozzátartozóinak kártalanítását biztosítja. Az üzemi balesetek kártalanítására vonatkozó törvényhozási rendelkezéseket bármily minőségű vállalat, üzem, vagy telep munkásaira, alkalmazottaira, vagy tanoncaira alkalmazni kell, azonban minden tagnak jogában áll kivételeket megállapítani. Az egyezmény nem vonatkozik a tengerészekre, halászokra, a mezőgazdaságban foglalkoztatottakra és a különleges elbánásban részesülő személyekre. A halált, vagy keresetképtelenséget okozó balesetek esetében járó kártalanításokat a sérült, vagy igényjogosult hozzátartozói részére járadék alakjában kell fizetni. Ha a baleset-

ti sérült keresőképtelensége oly foku, hogy más személy támogatására szorul, kártalanítási pótlék jár. Az üzemi balesetek sérültjének igénye van orvosi gyógykezelésre, sebészeti- és gyógyszersegélyekre, művégtagok és orthopaed eszközök kiszolgáltatására és rendes megújítására.

Az egyezmény megerősítésre szorul. Minden tagra nézve megerősítésének a Nemzetek Szövetségének főtitkára részéről történt lajstromozása napjával lép hatályba. Öt év elteltével felmondható.

Az idegen és saját honos munkavállalóknak az üzemi balesetek kártalanítása szempontjából egyenlő elbánásban részesítése tárgyában 1925-ben Genfben tartott Nemzetközi Munkügyi Egyetemes Értekezlet által tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt az 1928:XXXI.t.-c. cikkelyezte be.

Az egyezményt megerősítő minden tag kötelezi magát arra, hogy az egyezményt megerősítő minden más tagnak az ő területén üzemi balesetet szenvedő honosait, vagy ezek i-

gényjogosultjait ugyanabban az elbánásban részesíti, mint saját állampolgárait. Az idegen honos munkavállalók és hozzátartozóik részére a lakóhelyre vonatkozó minden feltétel nélkül biztosítani kell az egyenlő elbánást. Az egyezményt megerősítő olyan tagok, amelyek az üzemi balesetekre vonatkozó általányszerű kártalanítást, vagy biztosítást intézményesen még nem valósították meg, hozzájárulnak ahhoz, hogy 3 éven belül ilyen intézményt alkossanak.

Az egyezmény 2 tag megerősítésének a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet összes tagjaival való közlése napján lép hatályba. Felmondható 10 év elteltével.

A legkisebb munkabérek megállapítására vonatkozó eljárások tárgyában 1928-ban Genfben tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezményt az 1932:XIX.t.c. cikkelyezte be.

Főbb pontjai a következők: Az egyezményt megerősítő minden tag kötelezi magát, hogy olyan iparban, vagy iparok

oly részeiben /különösen az otthonmunkánál/ foglalkoztatott munkavállalók javára, amelyekben a munkabérek megállapítására vonatkozó hatékony eljárások nincsenek, vagy a munkabérek rendkívül alacsonyak, lehetővé teszi a legkisebb munkabérek megállapítását. A megállapított legkisebb munkabérek az érdekelt munkaadókra és munkavállalókra kötelező erejűek. Minden munkavállalónak, aki a legkisebb munkabérnél alacsonyabb munkabért kapott, biztosítani kell a jogot a neki járó munkabérhátralék birói, vagy más törvényes uton való kieszközlésére.

Az egyezmény 2 tag megerősítésének bejegyzésétől számitott 12 hónap multán lép hatályba és 10 évi időtartam elteltével felmondható.

ad VI.

A Vöröskereszt elnevezés alatt ismert genfi nemzetközi egyezmény létesítésére az 1859.-i solferinoi csata sokat

szenvedett sebesültjei és betegei adták meg az indítékot. 36 állam tartotta magára nézve kötelezőnek ezeket a határozatokat, amelyek a háborús betegápolás biztosítását szolgálják. Magyarországon ilyen 1879-ben alakult és a szegedi árvíz idején kezdte meg munkáját.

A Nemzetek Szövetsége - amely az első világháború után jött létre - elfogadta Ciraolo olasz szenátornak azt az eszméjét, hogy az emberiséget fenyegető nagyobb csapások enyhítésére célszerű volna az elemi csapásoktól sújtott népek segélyezését nemzetközi egyesülés keretében intézményesen megszervezni. A felvetett eszme alapján az 1927. július 12-én Genfben tartott Nemzetközi Értekezlet tervezet alakjában elfogadta a Nemzetközi Segélynyújtó Egyesület létrehozására vonatkozó egyezményt, amelyet az 1929:XL. t.-o. cikkelyezett be.

Az egyezmény részesei: Albánia, a Német birodalom, Belgium, a Brazíliai Egyesült Államok, Nagybritannia és Írország, Bulgária, Kolumbia, Kuba, Lengyelország Danzigggal, Egyiptom,

Equador, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Görögország, Guatemala, Magyarország, Olaszország, Lettország, Monaco, Nicaragua, Peru, Portugália, Románia, San Marino, Csehszlovákia, Törökország, Uruguay és Venezuela.

A rendelkezések értelmében a Nemzetközi Segélynyújtó Egyesület tagjai a Nemzetek Szövetségének tagjai, valamint azok az államok, amelyek részesei az egyezménynek.

A Nemzetközi Segélynyújtó Egyesülés célja: a./ első segély nyújtása az erőhatalom által okozott oly csapásokban, amelyeknek kivételes súlyossága meghaladja a sújtott népek erőforrásait, b./ a segélyezés céljából mindenféle adomány, segélyforrás és gyűjtés egyesítése, c./ a csapások megelőzésének elősegítése.

A Nemzetközi Segélynyújtó Egyesület működését minden csapássújtotta népesség érdekében gyakorolja. Mindamellett működése a szerződő feleknek azon területein előforduló csapá-

sokra van korlátozva, amelyek a végrehajtó bizottság határozatai szerint olyan természetűek, hogy fenyegetik a szerződő felek területeit.

Az Egyesülés szervezetében és működésében szabadon részt vehetnek a Nemzetközi Vöröskereszt Egyesületek és az összes többi nyilvános, vagy magánszervezetek, amelyek a csapássújtotta népesség javára hasonló tevékenységet fejtenek ki.

A Nemzetközi Segélynyújtó Egyesülés tevékenységét a Tanács útján gyakorolja. A Tanács a közvetlen intézkedésekre végrehajtó bizottságot jelöl ki.

Az egyezmény minden részese kötelezettséget vállal a Nemzetközi Segélynyújtó Egyesülés kezdő tőkéjéhez való hozzájárulásra. Ez a tőke egyenként 700 svájci franknyi részekre oszlik. A Nemzetek Szövetségének minden tagja annyi részt vállal az egységes összegből, amennyi megfelel a Nemzetek Szövetsége költségeihez való hozzájárulásának, a többi államok hozzájárulását pedig a végrehajtóbizottság állapítja meg. Az anyagi forrásokat ezenfelül önkéntes hozzájárulások, nyilváno-

san gyűjtött összegek és adományok képezik.

Az egyezmény értelmezése, vagy alkalmazása körül felmerülő viták - ha közvetlen tárgyalásokkal, vagy más barátságos szabályozással el nem intézhetők, az Állandó Nemzetközi Bíróság, vagy pedig választottbíróság elé bocsáttatnak.

Az egyezmény akkor lép hatályba, ha a Nemzetek Szövetségének legalább 12 oly tagja, vagy nem tagállam helyezte el megerősítését, vagy csatlakozását a főtitkárságon, amelyeknek aláírásai együttvéve 600 részt elérnek. A hatálybalépés kelte a 90-ik nap azután, hogy a Nemzetek Szövetségének főtitkára a megerősítések vagy csatlakozások közül az utolsót átvette. Bármely tag kiléphet egy évvel előbb küldött bejelentéssel.

ad VII.

A kölcsönös szegényellátást biztosító kétoldalu nemzetközi egyezmények közül Nagybritanniával, Olaszországgal,

Spanyolországgal és Németországgal az inséges tengerészek kölcsönös segélyezése, Olaszországgal a vagyontalan betegek díjtalan kórházi ellátása, Jugoszláviával és Bulgáriával pedig a betegek kölcsönös ellátása tárgyában kötött egyezmények emlithetők meg. Ezek becikkelyezéseit az 1881:LVI., 1889:XXIV., XXV. és XXVI., 1897:XV., 1930:XLIV. és 1931:IX. t.c.-ben találjuk.

Az 1881:LVI.t.-c. a Nagybritanniával 1880.november 26.-án az inséges tengerészek kölcsönös segélyezése iránt Londonban kötött egyezmény becikkelyezése.

Az egyezmény szerint az osztrák-magyar monarchia és Nagybritannia kormánya megegyeznek abban, hogy ha az egyik szerződő fél tengerésze, aki a másik szerződő fél hajóján szolgálva harmadik állam területén, vagy gyarmatain, ill. azon állam gyarmatain, amelynek lobogóját a hajó viseli visszamarad, hajótörés, vagy más ok folytán inséges állapotba jut, a hajó lobogóját viselő állam kormánya tartozik ezt a tenge-

részt mindaddig segélyezni, amig az ismét hajóra szegődik, egyéb foglalkozásra talál, hazájába, ill. annak valamely gyarmatába visszakerül, vagy meghal. Szükséges, hogy a segélyezésre szorulás a hajón való szolgálat megszűnésének természetes következménye legyen, különben a segélyezési kötelezettség nem áll fenn. Ez akkor sem áll fenn, ha a segélyezésre szorulás a tengerész hibájából következett be. Szükséges, hogy a tengerész felhasználja az első alkalmat arra, hogy a segélyezésre kötelezett állam illetékes hivatalnokánál segélyezésre szorulását bejelentse és annak okát igazolja. - A segélyezés magában foglalja az élelmezést, ruházást, orvosi ápolást, a gyógyszerek és utazás költségeit. Halál esetén a temetkezési költségek is viselendők.

Az egyezmény jóváhagyás után mindkét állam területén ugyanazon a napon lép életbe. Hatálya a felmondást követő 1 évig tart.

Az 1889:XXIV.t.-c. Az Olaszországgal 1889.február 13-án,

az 1889:XXV.t.c. a Spanyolországgal 1889. március 11-én,

az 1890:XXIV.t.c. pedig a Német birodalommal 1889. november 10-én Bécsben, ugyanezen tárgyban kötött egyezmények becikkelyezését tartalmazza. A bennük foglalt rendelkezések lényegileg megegyeznek az 1881:LVI.t.c.-ben foglaltakkal.

A vagyontalan betegek kölcsönös díjtalan kórházi ellátása iránt Olaszországgal 1896.junius 25-én Bécsben kötött egyezményt az 1897:XV.t.c. iktatta be a magyar törvényhozássba.

Az egyezmény szerint az osztrák-magyar monarchia mindkét államának kormányai és az olasz kormány megegyeznek abban, hogy a monarchia országainak kórházaiban ápoltt vagyontalan olasz, ill. az olaszországi kórházakban ápoltt vagyontalan osztrák, vagy magyar állampolgárok díjtalan kórházi ellátásban részesülnek.

A szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy a másik félnek területükön megbetegedett vagyontalan alattvalóit saját alattvalóikkal egy és ugyanazon ápolásban részesítik mindaddig, amig hazájukba való visszatérésük saját, vagy más személy egészségének veszélyeztetése nélkül lehetséges. E segély és gondozás, vagy az eltemetés költségei a segélyezett személy államától nem követelhetők. A szóbanforgó költségek megtérítése csakis akkor követelhető, ha azok megfizetése magának a segélyben részesült személynek, vagy pedig a helyette és érte fizetni köteles személyeknek módjában áll.

Az egyezmény végrehajtásának idejét a szerződő felek alkotmányos törvényeik által előírt alakiságaik teljesítése után közös megegyezéssel állapítják meg.

Az egyezmény mindaddig érvényben marad, míg hatályának megszüntetésére irányuló szándékát egyik, vagy másik fél - egy évvel előbb - ki nem jelenti.

Az 1930:XLIV.t.-c. a betegek kölcsönös ellátása tár-

gyában 1928. február 22-én Belgrádban kelt magyar-szerb-horvát-szlovén egyezmény becikkelyezése.

A szerződésben Magyarország és Jugoszlávia megegyeznek abban, hogy a másik félnek orvosi ellátásra szoruló polgárait - a kórházi ápolást is beleértve - saját polgáraikkal egyenlő elbánásban részesítik mindaddig, amíg az illetők hazaszállítása végbe nem mehet.

A költségek megtérítésére vonatkozóan ugyanazokat a rendelkezéseket találjuk, mint az Olaszországgal kötött hasonló egyezményben, a következő módosításokkal:

a./ Az utolsó osztályon való kórházi ellátás költségeinek megtérítése csak akkor követelhető, ha a segélyezettnek, vagy a megtérítésre törvényesen kötelezett személynek lakóhelye, vagy vagyona van annak az államnak a területén, ahol a gondozás történt,

b./ az egyezmény életbelépése előtt felmerült költségek megtérítése még abban az esetben sem kérhető, ha a se-

gélyezett személy maga, vagy a megtérítésre kötelezett személyek a költségek viselésére képesek,

c./ Az egyezmény életbelépte után felmerülő költségekre az egyezmény rendelkezéseit teljességükben alkalmazni kell akkor is, ha a segélyezés, vagy az orvosi ellátás kezdete megelőző időre esik.

Az egyezmény a megerősítések kicserélése után 15 nappal lép életbe és bármelyik szerződő fél részéről történő felmondás után még egy évig érvényben marad.

Az 1931:IX.t.c. a fenti tárgyban 1929. február 5-én Szófiában kelt magyar-bolgár egyezmény becikkelyezése. Az egyezmény rendelkezései azonosak a magyar-jugoszláv egyezmény rendelkezéseivel.

-

Az ismerttetett egyezményekből láthatjuk, hogy Magyarország nem zárkózik el a népek nagy családjának közös munká-

jától, hanem mind a környező, mind a távolabbi államok nemzetközi jellegű munkájába bekapcsolódva, a maga törvényhozási és végrehajtási intézkedéseivel szolgálni igyekszik az emberiség egyetemes ügyeit.

- - -

IRODALOMJEGYZÉK.

- 1./ Dr. Szabó József ny.r.tanár: A Magyar Népköztársaság
alkotmányjogának vázla-
ta.
- 2./ Fischer, H.: The Supression of Slavery in international
law./The International Law Quarterly - 3
London, 1950., 28-31. lap./
- 3./ U.N.O. emberi jogi kiáltványa, 23. cikk.
- 4./ Corpus Iuris Hungarici: 1881.,
1886.,
1889.,
1890.,
1892.,
1897.,
1908.,
1911.,

Corpus Iuris Hungarici: 1912.,
1921.,
1925.,
1927.,
1928.,
1929.,
1930.,
1931.,
1932.,
1933.,
1935.,
1937.,
1947.